

Indeks uspješnosti razvoja ruralnog turizma u Koprivničko-križevačkoj županiji

Kristina Svržnjak¹, Ivana Hrg Matušin², Sandra Kantar¹, Aleksandra Despotović³

¹ Visoko gospodarsko učilište u Križevcima, Milislava Demerca 1, 48260 Križevci, Republika Hrvatska (ksvrznjak@vguk.hr)

² Udruga osoba s invaliditetom Križevci, Trg Antuna Nemčića 7, 48260 Križevci, Republika Hrvatska

³ Univerzitet Crne Gore- Biotehnički fakultet, Mihaila Lalića, 11, 81000 Podgorica, Crna Gora

SAŽETAK

Svaka županija nastoji različitim mjerama potaknuti razvoj svojih ruralnih područja, a u zadnje vrijeme jedna od gospodarskih djelatnosti koja se uspješno razvija u ruralnom području je zasigurno ruralni turizam. Također, nacionalne mjere za razvoj ruralnog turizma usmjerene su na komponentu održivosti što znači da bi na putu tog razvoja trebalo voditi računa o ravnomjernom korištenju svih raspoloživih prirodnih, društvenih i gospodarskih resursa. Postavlja se pitanje može li se izračunati koja je županija uspješnija u provođenju mjera za razvoj ruralnog turizma te koje bi se varijable trebale pratiti da bi se to moglo dokazati. Je li dovoljno pratiti samo broj registriranih objekata za ruralni turizam i broj postelja ili na uspješan razvoj ruralnog turizma imaju utjecaj i značajne manifestacije koje se odvijaju u nekoj županiji, zatim zaštićena prirodna baština, zaštićene biljne vrste i mnoge druge varijable.

Odgovor na ovo pitanje pokušava se dati kroz izračunavanje indeksa uspješnosti razvoja ruralnog turizma u Koprivničko-križevačkoj županiji te utvrditi je li analizirana županija u dosadašnjim poduzetnim mjerama za razvoj ruralnog turizma uspješnija u odnosu na druge županije u Republici Hrvatskoj. Kako bi se navedeni indeks mogao izračunati, trebalo je pronaći kvalitativne podatke koji su usporedivi na županijskoj i nacionalnoj razini. Kroz različite baze podataka pronađeno je 5 prirodnih, 6 društvenih i 25 gospodarskih varijabli usporedivih na razini Koprivničko-križevačke županije i Republike Hrvatske.

Dobiveni indeks 122,75 ukazuje da je Koprivničko-križevačka županija za 22,75 % uspješnija u provođenju mjera za razvoj ruralnog turizma u odnosu na ostale županije u Hrvatskoj te da najveći utjecaj na to imaju prirodne i društvene varijable, što znači da bi se buduće razvojne mjere trebale usmjeriti na gospodarske varijable i sve druge kojima je indeks manji od 100.

Ključne riječi: ruralni turizam, indeks uspješnosti razvoja ruralnog turizma, mjere razvoja ruralnog turizma

UVOD

U Hrvatskoj se ruralni turizam razvija na ruralnim područjima koja zauzimaju gotovo 92 % te se sve više i bolje uklapa u ubrzani životni tempo i način života današnjice. Ljudi se žele odmaknuti od užurbane svakodnevnice i povući u „oaze mira“ koje nalaze u ruralno turističkim gospodarstvima. S obzirom na specifičnost, ali i različitost te kompleksnost ruralnih prostora, univerzalna definicija ruralnog turizma ne postoji. Prema Ružić (2011), ruralni turizam skupni je naziv za različite aktivnosti i oblike turizma koji se razvijaju izvan područja gradova i područja na kojima se razvijao masovni turizam. Demonja (2012) spominje ruralni turizam u kontekstu relativno nove turističke aktivnosti za koju smatra da ima za cilj vratiti čovjeka tradicijskim vrijednostima i prirodnom okruženju. Pritom ističe da ruralni turizam nije nastao tek kao potreba za novim turističkim kapacitetima, već kao potreba očuvanja i revitalizacije odnosno oživljavanja i davanja nove dodatne vrijednosti naslijeđenoj baštini i autentičnom promoviranju tradicijskih znanja i vještina kroz organizaciju atraktivne i originalne turističke ponude. Bartoluci i sur. (2016) definiraju ruralni turizam kao dio ukupne turističke ponude u kojem je selo glavni atribut privlačnosti, koje posjećuje gradsko stanovništvo zbog rekreacije na otvorenom i uživanja u dokolici i miru, više negoli zbog povezanosti s prirodom. Ovdje treba istaknuti kako su u ovoj definiciji zapostavljeni elementi ekoturizma naširoko prisutnog u ruralnim prostorima, gdje su glavni motivi dolaska upravo posjećivanje i razgledanje zaštićenih dijelova prirode.

Ruralni se turizam u Hrvatskoj može definirati kao turistička valorizacija agrarnih područja, prirodnih resursa, kulturnog nasljeđa, ruralnih naselja, lokalnih tradicijskih običaja i

proizvoda kroz posebno oblikovane turističke proizvode koji obilježavaju identitet područja i zadovoljavaju potrebe gostiju u području smještaja, usluga hrane i pića, rekreacije i aktivnosti, animacije i ostalih usluga s ciljem održivog lokalnog razvoja (Bartoluci, 2013).

Hrvatska je ulaskom u Europsku uniju prihvatila koncept poticanja održivog razvoja lokalnih i ruralnih područja koji se bazira na održivom gospodarskom razvoju, povećanju životnog standarda te očuvanju prirodne, kulturne i tradicijske baštine. Primjena načela održivosti važna je za dugoročni razvoj ruralnog turizma u Republici Hrvatskoj, što znači da bi na putu tog razvoja trebalo voditi računa o ravnomjernom korištenju svih raspoloživih prirodnih, društvenih i gospodarskih resursa (Svržnjak i sur., 2018). Kušen (2002) naglašava da razvoj novog turizma, na tragu održivog turizma ovisi o cjelovitoj identifikaciji, vrednovanju i zaštiti svih potencijalnih i realnih turističkih atrakcija, u postojećoj ili potencijalnoj turističkoj destinaciji. Prema istom autoru (2006), održivi razvoj ruralnog turizma je proces koji omogućuje rast i razvoj istoga bez da oštećuje i iscrpljuje one čimbenike na kojima se temelji, a to su prije svega ugodna klima, nezagađeni zrak, tlo i voda, odsutnost buke, odsutnost potencijalnih opasnosti od elementarnih nepogoda, očuvana priroda, očuvano graditeljsko nasljeđe, očuvane socio-kulturne značajke, slikoviti krajobraz i mogućnost slobodnog kretanja turista. Bartoluci i sur. (2016) smatraju pak da je u buduću razvoj ruralnog turizma potrebno implementirati sva načela održivog razvoja na cijelom prostoru Hrvatske: ekološka, socio-kulturna te posebna ekonomska načela održivog razvoja. Primjena ekoloških načela održivog razvoja treba osigurati ekološku očuvanost i zaštitu svih prirodnih resursa.

Pröbstl-Haider i sur. (2014) smatraju da što je u nekoj ruralnoj sredini više uključenih dionika u razvoj ruralnog turizma, ostvaruju se bolji učinci tog razvoja, a rast tog oblika turizma potiče se pak mjerama turističke politike, Ministarstva turizma, Ministarstva poljoprivrede, Hrvatske gospodarske komore uz podršku Hrvatske banke za obnovu i razvitak. Većina zemalja EU na razvoj turizma gleda kao na iznimno značajno oruđe obnavljanja svojih ruralnih područja te nizom mjera potiče njegov razvoj i to: stvaranjem povoljnog zakonodavnog okvira, kroz kreditne i poreske olakšice poljoprivrednicima koji se namjeravaju baviti turizmom, kroz edukativne programe za ruralne poduzetnike i poljoprivrednike, dajući im stručnu pomoć u marketinškim aktivnostima itd. (Petrić, 2006).

Prema Svržnjak i sur. (2014) ruralni turizam zamišlja se kao čista i održiva gospodarska aktivnost, a Podravina i Prigorje, kao područje istraživanja ovog rada, iskazuju se kao regije visoke autentičnosti i prepoznatljivosti s gledišta modernoga globaliziranog svijeta.

U Koprivničko-križevačkoj županiji mjere razvoja ruralnog turizma sve se više postepeno razvijaju, shvaćaju te prihvaćaju kako od investitora tako i ruralnih turista (pozitivan primjer je selo Kalnik podno istoimene planine). U radu se na primjeru Koprivničko-križevačke županije identificiraju mjerljive okolišne, gospodarske i socijalne varijable uz izračun indeksa uspješnosti razvoja ruralnog turizma kako bi se ustanovila učinkovitost tih mjera. Ideja za izračunavanje indeksa proizašla je iz metode kojom je izračunata ruralna konkurentnost Zagrebačke županije (Mikuš i sur., 2012). Autori ističu kako su bile negativne reakcije od strane Upravnog odjela za poljoprivredu, ruralni razvitak i šumarstvo Zagrebačke županije na objavu

rezultata i primijenjenu metodologiju jer su objavljeni rezultati pokazali da se ruralna konkurentnost kreće oko prosjeka hrvatske ruralne konkurentnosti. Zanimljivo je njihovo objašnjenje da statistički podaci o slabosti gospodarskih pokazatelja ukazuju na ukorijenjene probleme, koji su izvan dometa mogućnosti rješavanja na razini tog Upravnog odjela, već zahtijevaju promjene na razini čitave Županije, pa i države.

Kako bi se razvio neki model ili primijenila neka metoda, nužno je prikupiti što više podataka da bi krajnji zaključci istraživanja bili što vjerodostojniji (Svržnjak i sur., 2018). U ovom su radu to bili različiti podaci i o turističkim atrakcijama koje mogu privući ili već privlače turiste da posjete turističku destinaciju u kojoj se one nalaze (Kušen, 2002). Tako isti autor turističke atrakcije uspoređuje s magnetom koji pokreće kolo cjelokupnog turističkog sustava, odnosno privlači posjetitelje i primarno uvjetuje razvoj turizma u nekoj destinaciji. Krešić (2006) na sličan način definira turističke atrakcije kao ona obilježja turističke destinacije koja svojim karakteristikama privlače, tj. motiviraju turiste da posjete neko turistički receptivno područje, a prema određenim atrakcijama mogu se definirati i različiti oblici ruralnog turizma.

No, često se istraživači susreću s problemom dostupnosti i usporedivosti podataka o turističkim atrakcijama i svim drugim podacima na županijskoj i nacionalnoj razini. Na primjer, Mikuš i sur. (2012) u svojem istraživanju naglašavaju statistička ograničenja u smislu nedostatnosti i neažurnosti podataka, a Vojnović (2014) ističe nepostojanje sveobuhvatne sustavne, redovite i javno dostupne statističke publikacije te kako je često nužna upućenost istraživača na alternativne izvore podataka. S istim problemima susreli

su se i autori ovog rada te su koristili različite izvore podataka kako bi obuhvatili istovrsne varijable na županijskoj i nacionalnoj razini i u konačnici izračunali Indeks uspješnosti razvoja ruralnog turizma u Koprivničko-križevačkoj županiji.

MATERIJAL I METODE

U radu su korištene dvije vrste istraživačkih metoda:

1. Analiza sadržaja sekundarnih izvora podataka o zadanoj tematici. Cilj je bio prikupiti što veći broj usporedivih kvantitativnih podataka na županijskoj i nacionalnoj razini, kao podloga za izračunavanje indeksa uspješnosti razvoja ruralnog turizma u Koprivničko-križevačkoj županiji. Podaci su podijeljeni na tri dijela: prirodne, gospodarske i društvene varijable.
2. Indeks uspješnosti razvoja ruralnog turizma u Koprivničko-križevačkoj županiji (Indeks) kao eksperimentalna/pilot metoda koja se provodi na temelju podataka prikupljenih sekundarnim istraživanjem. Ideja za navedenu metodu proizašla je proučavanjem metodologije izračunavanja ruralne konkurentnosti (Mikuš i sur., 2012) gdje se polazi od formule za varijable koje su izražene u apsolutnom iznosu (npr. ukupan broj dolazaka turista):
pokazatelj $X_i = 100(x_i/X)/(p_i/P)$

Objašnjenje formule:

- mala tiskana slova označavaju varijable za promatrano područje (u ovom slučaju to je Koprivničko-križevačka županija),

a velika tiskana slova ukupne vrijednosti za cijelu zemlju (u ovom slučaju za RH)

- **x_i** predstavlja odabranu varijablu za promatrano područje
- **X_i** predstavlja odabranu varijablu na razini države
- **p_i** predstavlja broj stanovnika u promatranom području
- **P** broj stanovnika u cijeloj državi u kojoj se promatra odabrano područje.

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku, Koprivničko-križevačka županija je prema Popisu stanovništva 2011. godine imala ukupno 115.584 stanovnika (p_i), a Republika Hrvatska (P) 4.253.000.

U slučaju varijabli relativnih brojeva (npr. udio prerađivačkih kućanstava) primjenjuje se jednostavno dijeljenje vrijednosti promatranog područja s vrijednošću cijele države i rezultat se množi s brojem 100, odnosno po formuli:
pokazatelj $X_i = 100(x_i/X)$

Općenito, ako je indeks veći od 100 znači da su u nekim varijablama mjere u analiziranoj županiji uspješnije provedene od drugih županija i obrnuto.

Svaki izračunati pokazatelj ima vrijednost u pojedinoj sastavnici kao pod-indeks (prirodne, gospodarske ili društvene), pa se pod-indeks izračunava jednostavno kao prosjek svih pokazatelja koji ga sačinjavaju što je prikazano u sljedećem poglavlju u tablici 4.

REZULTATI I RASPRAVA

Kako bi se što preciznije i točnije izračunao indeks uspješnosti razvoja ruralnog turizma u Koprivničko-križevačkoj županiji, prikupljeni su podaci u istraživanoj županiji i u Republici

Hrvatskoj iz različitih izvora kao što su podaci Državnog zavoda za statistiku, Koprivničko-križevačke županije, Ministarstva poljoprivrede, Ministarstva turizma, Ministarstva kulture, Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, podaci iz Nacionalnog kataloga ruralnog turizma, registra kulturnih dobara te službene Internet stranice „Vinske ceste Hrvatske“.

Sobzirom na to da Strategija ruralnog razvoja Republike Hrvatske sadrži tri dugoročna cilja koji obuhvaćaju održivo korištenje raspoloživih prirodnih, gospodarskih i socijalnih resursa u funkciji osiguravanja ruralnih područja kao konkurentnog, sigurnog i privlačnog mjesta za život i rad, logično je bilo usporedive kvantitativne varijable i informacije za Koprivničko-križevačku županiju i Republiku Hrvatsku, temeljem kojih je izračunat je Indeks, podijeliti u tri skupine (Svržnjak i sur. 2018):

1. *Prirodne varijable*: poljoprivredno zemljište pod ekološkom proizvodnjom (u ha), površina pod turističkim seljačkim domaćinstvima (u ha), zaštićena prirodna baština, zaštićene životinjske vrste i zaštićene biljne vrste;

2. *Društvene varijable*: jela gastronomske baštine, jela uvrštena u nematerijalnu kulturnu baštinu, značajne manifestacije, narodna baština – kulturna dobra, gospodarstva na kojima se govore najzastupljeniji strani jezici (engleski i njemački);

3. *Gospodarske varijable*: varijable koje se nalaze u Nacionalnom katalogu ruralnog turizma (broj registriranih objekata za ruralni turizam, gospodarstva koja imaju smještajne kapacitete, broj postelja, broj sjedećih mjesta u objektima i izvan, gospodarstva koja imaju mogućnost ostvarivanja kontakta fiksnim

telefonom, telefaksom ili mobilnim telefonom, gospodarstva koja imaju službenu e-mail adresu ili internet stranicu, gospodarstva koja imaju mogućnost rada cijele godine te prilagođenost gospodarstva za goste s malom djecom, kućnim ljubimcima, prilagođenost za osobe s posebnim potrebama ili za starije osobe te prosječan broj dodatnih aktivnosti na gospodarstvu) i varijable koje nalazimo u drugim izvorima podataka (broj OPG-ova, broj članova na OPG-ovima, visokoobrazovani na OPG-ovima, mlado stanovništvo na OPG-u, ostvarena noćenja u ruralnom turizmu, dolasci turista, vinske ceste, broj ekoloških proizvođača, udio kućanstva koja zarađuju od dopunskih djelatnosti, udio prerađivačkih kućanstava).

Navedeni podaci (prirodne, društvene i gospodarske skupine) pobrojani su dodatno u tablicama 1 – 3 gdje su izračunati i indeksi koji imaju vrijednost u pojedinoj sastavnici kao podindeksi koji su pak izračunati kao prosjek svih pokazatelja koji ga sačinjavaju.

Nakon dobivenih podindeksa svih skupina, u tablici 4 izračunat je indeks uspješnosti razvoja ruralnog turizma u Koprivničko-križevačkoj županiji kao prosjek svih sastavnica te prikazuje u kojem postotku su mjere za razvoj ruralnog turizma uspješno provedene u odnosu na druge županije u Hrvatskoj. Ako je indeks veći od 100, to znači da su na tu varijablu povoljno utjecale mjere za razvoj, a ako je indeks manji od 100 trebalo bi se buduće mjere usmjeriti na poboljšanje tih varijabli.

Na nacionalnoj razini najprepoznatljivija mjera kojom se potiče razvoj ruralnog turizma jest mjera za pokretanje i razvoj nepoljoprivrednih aktivnosti kao specifičan cilj u kojem je zastupljena i djelatnost turizma. Spomenuta mjera iz Programa ruralnog razvoja pripada resoru Ministarstva poljoprivrede.

Osim toga, na raspolaganju su nacionalna sredstva preko Ministarstva turizma i Hrvatske turističke zajednice te kreditne linije koje poduzetnici mogu koristiti za ulaganja u području turizma u ruralnim područjima. Zanimljivi su i programi prekogranične suradnje u kojima je glavni cilj razvoj turizma prekograničnog područja i u kojem su glavni prijavitelji županije, općine te njihove ustanove i udruge civilnog društva. Također, na županijskoj i općinskoj razini postoji značajan broj aktivnosti i inicijativa usmjerenih razvoju ruralnog turizma kao npr. promocija destinacije, organizacija turističkih događaja i manifestacija, očuvanje kulturne baštine i slično. Naravno, postoji još mjera, aktivnosti i inicijativa na nacionalnoj i županijskoj razini koje direktno ili indirektno utječu na razvoj ruralnog turizma, a metodom indeksa može se eventualno dati preporuka donosiocima odluka na županijskoj razini kako u budućnosti usmjeriti sredstva za razvoj ruralnog turizma.

Tablica 1 prikazuje indeks uspješnosti razvoja ruralnog turizma u Koprivničko-križevačkoj županiji (KKŽ) kroz prirodne varijable. Prema dobivenim rezultatima, odnosno indeksima, na razvoj ruralnog turizma u KKŽ do sada su utjecale *prirodne varijable* s prosječnim indeksom 151,82 i na to je najveći utjecaj imao broj zaštićenih biljnih i životinjskih vrsta na području, kao i zaštićena prirodna baština. Prosječnom površinom pod turističkim seljačkim domaćinstvima (u ha) KKŽ se također može ponositi (indeks 108,33) za razliku od poljoprivrednog zemljišta pod ekološkom proizvodnjom kojeg ima jako malo (indeks 20,29) pa bi se budućim mjerama trebalo poticati prelazak poljoprivrednika s konvencionalne na ekološku proizvodnju, osobito onih koji se bave seoskim turizmom.

Tablica 1. Indeks uspješnosti razvoja ruralnog turizma u KKŽ kroz prirodne varijable

VARIJABLA	KKŽ	RH	INDEKS
I. Prirodne			
Poljoprivredno zemljište pod ekološkom proizvodnjom (ha)	276	50.054	20,29
Prosječna površina pod turističkim seljačkim domaćinstvima (ha)	13	12	108,33
Zaštićena prirodna baština	15	409	134,95
Zaštićene životinjske vrste	111	1.742	234,46
Zaštićene biljne vrste	86	1.212	261,09
Prosjek (podindeks prirodne varijable)			151,82

Izvor: Hrg Matušin, I., 2016.

Nadalje, na razvoj ruralnog turizma u KKŽ, utjecale su i društvene varijable čiji prosječni indeks iznosi 134,87 (tablica 2), a slijede ih i gospodarske varijable prema izvorima izvan Nacionalnog kataloga ruralnog turizma (2015.) s prosječnim indeksom od 133,6 (tablica 3).

Od društvenih varijabli najveći utjecaj na indeks su imala jela uvrštena u nematerijalnu kulturnu baštinu (indeks: 306,63), kao i jela gastronomske baštine (indeks: 211,19) što i ne začuđuje s obzirom na bogatu i raskošnu gastronomsku ponudu Županije. Od društvenih varijabli ističu se još i značajne

manifestacije diljem Županije s indeksom od 137,55. Oskudnost društvenih varijabli očituje se kroz gospodarstva na kojima se govore strani jezici i to engleski (indeks: 52,38) i njemački jezik (indeks: 46,58), što svakako ne ide u prilog privlačenju stranih turista. No, ti pokazatelji upućuju na potrebu usmjeravanja županijskih mjera na kreiranje programa obrazovanja

vlasnika ruralno turističkih gospodarstava s naglaskom na strane jezike.

Prema Nacionalnom katalogu ruralnog turizma (2015), vidljivo je da ruralno turistička gospodarstva prikazuju da se služe i drugim jezicima, međutim najzastupljeniji su engleski (88,6 %) i njemački jezik (49,8 %) pa su zato samo ta dva jezika uzeta kao društvene varijable.

Tablica 2. Indeks uspješnosti razvoja ruralnog turizma u KKŽ kroz društvene varijable

VARIJABLA	KKŽ	RH	INDEKS
2. Društvene			
Jela gastronomske baštine	26	453	211,19
Jela uvrštena u nematerijalnu kulturnu baštinu	1	12	306,63
Značajne manifestacije	4	107	137,55
Narodna baština – kulturna dobra	132	8.845	54,91
Gospodarstva na kojima se govori strani jezik: engleski	4	281	52,38
Gospodarstva na kojima se govori strani jezik: njemački	2	158	46,58
Prosjek (podindeks društvene varijable)			134,87

Izvor: Hrg Matušin, I., 2016.

Glavni izvor gospodarskih varijabli bio je Nacionalni katalog ruralnog turizma (2015) čije su vrijednosti većinom bile ispod 100 (prosječni indeks 70,72), a gospodarske varijable koje su pronađene iz drugih izvora uglavnom su bile iznad 100 (prosječni indeks 133,60) što se može vidjeti u tablici 3.

Od gospodarskih varijabli prema ostalim izvorima istraživanja najveći utjecaj u pozitivnom smjeru imao je broj članova na OPG-ovima (indeks: 312,26), mlado stanovništvo na OPG-u (indeks: 248,65) te broj OPG-ova (indeks: 234,34).

Tablica 3. Indeks uspješnosti razvoja ruralnog turizma u KKŽ kroz gospodarske varijable

VARIJABLA	KKŽ	RH	INDEKS
3. Gospodarske - prema Nacionalnom katalogu ruralnog turizma			
Broj registriranih objekata za ruralni turizam	5	317	58,04
Gospodarstva koja imaju sobe za iznajmljivanje	2	110	66,90
Broj postelja	18	1.124	58,93
Broj sjedećih mjesta u objektima i izvan	550	30.347	66,69
Gospodarstva koja imaju fiksni telefon	4	271	54,31
Gospodarstva koja imaju telefaks	2	153	48,10

Gospodarstva koja imaju mobilni telefon	5	305	60,32
Gospodarstva koja imaju službenu E-mail adresu	4	297	49,56
Gospodarstva koja imaju službenu Internet stranicu	2	193	38,13
Gospodarstva koja imaju mogućnost rada cijele godine	4	236	62,37
Prilagođeno za osobe s posebnim potrebama	1	65	56,61
Prilagođeno za starije osobe	5	137	134,29
Prilagođeno gostima s malom djecom	4	198	74,33
Prilagođeno gostima s kućnim ljubimcima	5	164	112,18
Prosječan broj dodatnih aktivnosti po gospodarstvu	12	10	120,00
Prosjek (podindeks izravne gospodarske varijable)			70,72
3. Gospodarske - prema ostalim izvorima			
Broj OPG-ova	11.034	173.253	234,34
Broj članova na OPG-ovima	14.435	170.041	312,36
Visokoobrazovani na OPG-ovima	136	4.328	115,62
Mlado stanovništvo na OPG-u	1.168	17.284	248,65
Ostvarena noćenja u ruralnom turizmu (2013.g.)	28.337	2.736.915	38,10
Dolasci turista (u 2013.g.)	15.812	1.504.747	38,67
Vinske ceste	2	49	150,19
Broj ekoloških proizvođača	25	2.319	39,67
Udio kućanstva koja zarađuju od dopunskih djelatnosti (%)	1,64	2,15	76,28
Udio prerađivačkih kućanstava (%)	1,56	1,90	82,11
Prosjek (podindeks neizravne gospodarske varijable)			133,60

Izvor: Hrg Matušin, I., 2016.

S druge strane, najveći utjecaj na smanjivanje konačnog indeksa su imale i varijable poput ostvarenih noćenja (indeks: 38,10) i dolazaka turista (indeks: 38,67), broj gospodarstva koja imaju službenu Internet stranicu (indeks: 38,13) i broj ekoloških proizvođača (indeks: 39,67), što se može povezati s već spomenutom prirodnom varijablom poljoprivrednog zemljišta pod ekološkom proizvodnjom. Upravo tako niski indeksi za navedene gospodarske varijable su pokazatelji u čemu analizirana županija zaostaje u odnosu na druge županije u RH i na koje bi trebalo usmjeriti županijska sredstva za razvoj ruralnog turizma. Većem broju noćenja i dolazaka turista zasigurno bi pridonijela bolja

promocija, a za svako gospodarstvo je vrlo značajan promocijski alat – izrađena službena Internet stranica. Najčešće se s pojedinim gospodarstvom može stupiti u kontakt fiksnim ili mobilnim telefonom, kako u KKŽ, tako i u RH. Većina ih ima i e-mail adresu, ali nema izrađenu službenu Internet stranicu. Ono što će u budućnosti biti nužno jest promocija kroz priče i slike o ruralno turističkim gospodarstvima i ruralnim prostorima po načelu prikazivanja „tradicijskog u suvremenim okvirima“, odnosno buduće mjere trebaju biti usmjerene općenito na marketing županijskog ruralnog turizma.

Prema podacima iz tablice 3 vidljivo je da su ruralno turistička gospodarstva u Koprivničko-križevačkoj županiji prilagođena za goste s kućnim ljubimcima i za starije osobe u usporedbi s drugim ruralno-turističkim gospodarstvima u RH, ali s druge strane su slabije prilagođena za goste s malom djecom i za osobe s posebnim potrebama. To je signal za županiju da usmjeri županijska sredstva na investicijske projekte koji bi potaknuli gospodarstva da investiraju npr. u mini igrališta, u prostore za unutarnje igraonice, u prilagođene pristupe zgradi i

prostorijama, kose platforme umjesto stepenica i slično.

Indeks uspješnosti razvoja ruralnog turizma u Koprivničko-križevačkoj županiji izračunat je kao prosjek svih sastavnica, odnosno podindeksa (prosjek svih pokazatelja koji ga sačinjavaju: prirodni, društveni, gospodarski) i prikazuje u kojem postotku su mjere za razvoj ruralnog turizma uspješno provedene u odnosu na druge županije u Hrvatskoj. Iz tablice 4 se može vidjeti da u konačnici Indeks iznosi

122,75 što znači da su mjere koje je poduzela KKŽ 22,75 % uspješnije u razvoju ruralnog turizma u odnosu na druge županije u RH.

Tablica 4. Indeks uspješnosti razvoja ruralnog turizma u KKŽ

VARIJABLA	INDEKS
Prosjek (podindeks prirodne varijable)	151,82
Prosjek (podindeks društvene varijable)	134,87
Prosjek (podindeks izravne gospodarske varijable)	70,72
Prosjek (podindeks neizravne gospodarske varijable)	133,60
INDEKS USPJEŠNOSTI RAZVOJA RURALNOG TURIZMA	122,75

Izvor: Hrg Matušin, I., 2016.

Petrić (2006) u svojem istraživanju konstatira da je ukupni razvoj ruralnog turizma teško kvantificirati stoga što rijetke države prikupljaju statističke podatke u kojima se zasebno promatra ruralni od ostalih oblika turizma pa je najčešći indikator razvijenosti ruralnog turizma broj registriranih seoskih gospodarstava koja se bave pružanjem turističkih usluga. No, indeksom uspješnosti razvoja ruralnog turizma dana je mogućnost da se komparira razvijenost ruralnog turizma između županija po prirodnim, društvenim i gospodarskim varijablama koje izravno i neizravno predstavljaju atraktore ruralnog turizma te da se donosiocima odluka ukaže na smjer budućih ulaganja u ruralni turizam.

ZAKLJUČAK

Ruralni turizam jedna je od gospodarskih aktivnosti koja se u zadnje vrijeme uspješno razvija u Republici Hrvatskoj. Osnovni elementi atraktivnosti, koji osiguravaju potražnju za agroturističkim proizvodima uglavnom se vežu uz netaknutu prirodnu baštinu, dobru prometnu povezanost, bogatu gastronomsku ponudu, tradiciju, brojne manifestacije, vinske ceste, blizinu povijesnih i kulturnih sadržaja te privlačan okoliš. Međutim, postoji i ona druga strana, odnosno elementi atraktivnosti koje često imenujemo kao nedovoljno iskorišteni kapaciteti i mogućnosti koje ruralni prostori mogu ponuditi.

Na nacionalnoj i županijskoj razini poduzimaju se različite mjere koje direktno i indirektno utječu na razvoj ruralnog turizma. Stoga bi trebalo biti važno imati i sustav praćenja krajnjih rezultata kako bi se utvrdilo jesu li uložena financijska sredstva ostvarila očekivane učinke i jesu li oni bolji ili lošiji npr. u odnosu na druge županije, čemu u prilog može poslužiti i metodologija koja se proučava u ovome radu.

Izračunavanjem indeksa uspješnosti razvoja ruralnog turizma u Koprivničko-križevačkoj županiji, može se zaključiti da Koprivničko-križevačka županija poduzima mjere koje pozitivno utječu na ruralni turizam te da u tom razvoju ne zaostaje u odnosu na druge županije. Dapače, dobiveni Indeks iznosi 122,75 što znači da je uspješnost provođenja tih mjera za 22,75 % učinkovitiji u odnosu na druge županije u Hrvatskoj na što najveći utjecaj ima razina prirodnih i društvenih varijabli. Navedeno bi značilo da su dosadašnje mjere za razvoj ruralnog turizma u Koprivničko-križevačkoj županiji dobro usmjerene i da kao takve otvaraju mogućnosti za kontinuirani razvoj ruralnog turizma i daljnji napredak.

Međutim, još uvijek su neiskorišteni potencijali, naročito u gospodarskim varijablama. Kod planiranja budućih županijskih mjera za razvoj ruralnog turizma donositelji odluka trebali bi obratiti pažnju na varijable čiji indeks je manji od 100. Rezultati istraživanja ukazuju da bi Koprivničko-križevačka županija u budućem razdoblju trebala ponuditi mjere kojima bi potaknula prelazak poljoprivrednika s konvencionalne na ekološku proizvodnju, kreiranje programa obrazovanja vlasnika ruralno turističkih gospodarstava s naglaskom na strane jezike, osmišljavanje marketinga županijskog ruralnog turizma te prilagodbu ruralno turističkih

gospodarstava za goste s malom djecom i osobama s posebnim potrebama.

NAPOMENA

Istraživanja neophodna za ovaj rad dio su bilateralnog projekta „Agroturizam u funkciji socioekonomskog razvoja ruralnih područja Crne Gore i Hrvatske“ kojeg financira Ministarstvo znanosti i obrazovanja RH.

LITERATURA

- Bartoluci, M. (2013.): Upravljanje razvojem turizma i poduzetništva. Zagreb: Školska knjiga
- Bartoluci, M., Hendija, Z., Petračić, M. (2016.): Pretpostavke održivog razvoja ruralnog turizma u kontinentalnoj Hrvatskoj. *Acta economica et turistica* (1) No.2. Zagreb: Libertas međunarodno sveučilište
- Čorak, S., Mikačić, V. (2006): Hrvatski turizam – plavo, zeleno, bijelo. Znanstvena edicija Instituta za turizam: knjiga br. 3, pp. 167-191. Zagreb
- Demonja, D. (2012): Baština i tradicija u oblikovanju turističke ponude na ruralnom prostoru Hrvatske. *Podravina*, Vol. 11, No. 21, 205-218. Koprivnica
- Hrg Matušin, I. (2016.): Učinkovitost mjera ruralnog razvoja u razvoju ruralnog turizma Koprivničko-križevačke županije. Završni specijalistički diplomski stručni rad. Križevci: Visoko gospodarsko učilište u Križevcima.
- Kušen, E. (2002): Turistička atrakcijska osnova. Zagreb: Institut za turizam.
- Kušen, E. (2006): Ruralni turizam. U: Čorak,

- S.,Mikačić, V., Hrvatski turizam – plavo, zeleno, bijelo. Znanstvena edicija Instituta za turizam: knjiga br. 3, pp. 167-191. Zagreb
- Mikuš, O., Franić, R., Grgić, I. (2012): The evaluation of rural competitiveness in creating a policy of rural development in Croatia. *Journal of Food, Agriculture & Environment* 10(2): 962-969
- Peña, A. I. P, Jamilena, D. M. F, Molina, M. A. R. (2012): The perceived value of the rural tourism stay and its effect on rural tourist behaviour. *Journal of Sustainable Tourism*, Vol. 28, No. 8: 1045-1065
- Petrić, L. (2006): Izazovi razvoja ruralnog turizma : Dosadašnja praksa u Europi i reperkusije na Hrvatsku, *Acta turistica*, Vol. 18, No. 2: 134-170, Ekonomski fakultet, Zagreb
- Pröbstl-Haider, U., Melzer, V., Jiricka, A. (2014): Rural tourism opportunities, strategies and requirements for destination leadership in peripheral areas. *Tourism review*, vol. 69, no. 3, pp. 216-228
- Ruralni turizam Hrvatske, Nacionalni katalog, (ur. Krešić-Jurić, L., Rajković, V.), Republika Hrvatska, Ministarstvo turizma, Hrvatska gospodarska komora, Zagreb, travanj 2015.
- Ružić P. (2011): Ruralni turizam Istre, Institut za poljoprivredu i turizam Poreč, Pula
- Svržnjak, K., Hrg Matušin, I., Kantar, S., Gajdić, D. (2018.): Indikatori za procjenu održivosti ruralnog turizma. Poljoprivredni fakultet Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku. 53. hrvatski i 13. međunarodni simpozij agronoma 18. - 23. veljače 2018.: Vodice. Hrvatska
- Svržnjak, K., Kantar, S., Jerčinović, S., Kamenjak, D. (2014): Ruralni turizam, Uvod u destinacijski menadžment. Križevci: Visoko gospodarsko učilište u Križevcima.
- Vojnović, N. (2014.): Problematika implementacije temeljnih indikatora održivog turizma u hrvatskim općinama i gradovima. *Ekonomski misao i praksa*. 171-190.

Success index of rural tourism development in Koprivnica-Križevci County

ABSTRACT

Every county seeks to foster development of their rural areas through implementation of various measures, and rural tourism has lately been identified as one of economic activities with successful development in rural areas. What is more, national measures for development of rural tourism are oriented towards sustainability component, which means that on the path of that development one should also take into account balanced use of all available natural, social, and economic resources. This raises the question whether it is possible to calculate which county is more successful in implementing rural tourism measures, and which variables should be monitored in order to prove that. Could monitoring of only the number of registered rural tourist facilities, and number of visitors be sufficient, or is successful development of rural tourism also influenced by significant events taking place in some county, followed by protected natural heritage, protected plant species, and numerous other variables. The answer to this question could be derived from the calculation of success index of rural tourism development in Koprivnica-Križevci County, which could indicate whether the analysed county was more successful in terms of rural tourism measures it has so far implemented, compared to the other counties in the Republic of Croatia. In order to calculate the index mentioned above, one should find qualitative data that are comparable on county and national level. By means of using different databases it was possible to find 5 natural, 6 social, and 25 economic variables that are comparable on the level of Koprivnica-Križevci County, and the Republic of Croatia. Obtained index 122,75 indicates that Koprivnica-Križevci County is 22,75% more successful in implementing rural tourism measures, in comparison with other counties in Croatia, and that this was primarily influenced by natural and social variables, which indicates that future development measures should be oriented towards economic variables and all other variables with index value lower than 100.

Key words: rural tourism, success index of rural tourism development, measures of rural tourism development